

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadhatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

 Azon t. előfizetőket, kiknek előfizetésük e hó végével lejár, annak megújítására felkérem.
Szerk.

É s z r e v é t e l e k

Ballagi Mór ur első nyiltlevelének némely pontjaira.

II.

Vége.

Majd áttér B. ur azon czikkünkre, melyet fogalmazási szempontból oly erősen megrovott. Ez a cikk felette nagy fontossággal bír az ő szemeiben. Mert ő azt hitte, hogy e czikkből a szép szín alatti ráfogásoknak, ha kell, akár egész raktarát is kiüritheti ellenünkben. Ebből nemcsak azt lehet szerinte megmutatni, hogy mi eltértünk a reformátoroktól, hanem azt is, hogy mi akarnánk ugyan a XIX. század értelmében tudományos theologoknak tartatni, de azok nem vagyunk. De szerencsétlenségére B. urnak, e czikknél tökéletes lesz az ő leveretése kétségtelen bizonyosságra lévén hozható, hogy ő egészen a ráfogások csürés-esavarás mesterségét folytatja ellenünkben.

Merő ráfogás maga azon intentio, melyet B. ur e czikknek tulajdonit, azt mondván, hogy ez „a sz. iratról szóló alapvető hitcikk, mely oda van utasítva, hogy a sz. irásról szóló hitcikket, a legpontosabban körvonalozza.“ Mert az a cikk nem csak arra nincs utasítva, hogy a sz. irásról szól hitcikket a legszorosabban körvonalozza, de még csak arra sincs, hogy azt körvonalozza. Az teljességgel nem akar a szeut irásról hitcikkre nézve alapvető hitcikk lenni. Mert hogy mi akar lenni az kitetszik e czikkely kezdetéből és végéből. Annak célja azt mutatni meg, hogy a keresztyén vallás mint kijentett tudomány tökéletes ugyan, de az emberek azt eddigelé nem tudták a bibliából tökéletesen meritni ki, annál fogva az, az emberi felfogás szempontjából még tökélyesbülhet.

Majd áttérvén B. ur magára a czikkre, legelőbb is megütözik e szavakban: „a ker. vallás mint kijelentett tudomány“ s megjegyzi, hogy más a vallás,

más a vallástudomány, mint más a jog, más a jogtudomány. Helyes. De elfeledte B. ur, hogy mind a vallás, mind a jog szót szokás objectiv értelemben is venni, péld. mikor ezt mondjuk: vallástanító, joghallgató.

Majd czikkünk azon kifejezésére vonatkozólag „hogy a sz. irat azon tanitmányai, melyekből a ker. vallás hittételei meritendők, a sz. iratban nem minden félreértést és félremagyarázást kizáró teljes világosságban állanak előttünk“ megjegyzi B. ur, hogy a mi állításunk ellenkezik azzal, mit a reformációkorabeli orthodox theologok a sz. irat világos voltára nézve mondtak, t. i. hogy a sz. irat annyira világos, hogy belőlök a tudatlan ember is megértheti azt, mi az üdvre szükséges. De kérdjük vajjon abból, hogy ama theologok annyira világosnak tartották a szentírást, hogy abból azt, mit az üdvre nézve szükséges tudni, a tanulatlan ember is megtudhatja, következik-e az, hogy ők a bibliának a hitre tartozó tanitmányait is mindenütt teljes világosságúaknak tartották? Ha ők így gondolkoztak volna: elméletöket, melyet különben nem lehet rólok megmutatni, a gyakorlatban saját példáikkal megczáfolták volna, tudva lévén, hogy ők némely hitkérdéseknél polemizáltak egymással, magának a bibliának alapján, annak tételeit különbözőleg magyarázván. S vajjon abból, hogy szerintünk a hitkérdésekre vonatkozó tanitmányai a bibliának sokszor nem teljes világosságúak, következik-e, hogy szerintünk a biblia nem világos annyira, hogy belőle a tudatlan ember is megérthesse azt, mit az üdvre nézve szükséges tudni? Hiszen az üdvre nézve nem multhatlanul szükséges a biblia minden tételeit ismerni.

Majd czikkünk azon tételére vonatkozólag „hogy a szentíratnak a hitkérdésekre vonatkozó tanitmányai a sz. irók látkörében felmerült, őket közelebbről érdekelt körülmények befolyása alatt és a korszükségekre való vonatkozásokkal, alkalmazkodásokkal is készült előadásokba beszöve adatnak elő,“ az alkalmazkodás szóba belekapaszkodván B. ur, ráfogásának lomtarából a legszenyesebb darabot előveszi, előadván, jóhiszemet mutató arczczal, hogy mi a Semler által kifejtett alkalmazásba vett accomodatiói tant elevenítettük fel, melyszerint, Jézus és az apostolok hamisaknak felismert kornézetekhez alkal-

mazkodtak azért, hogy e hamis játék által a közvéleményt magok iránt kedvezővé tevén, ez uton is htrdetendő tiszta természetvallás igazságainak, annál könnyebben hitelt szerezhessenek. Aztán elmondja B. ur, hogy ezen biblia magyarázási modort sokáig használták a racionalisták oly célból, hogy a biblia azon tanitmányait, melyeket elfogadni nem akartak, elutasithassák.

Nekünk pedig a mi kiindulási pontunkhoz s hittételeinkhez képest, nem lett volna szükségünk ezen biblia magyarázsi módhoz fordulnunk.

Ugy látszik, hogy B. ur azt hiszi, hogy ekép megmutatta ellenünkben azt, hogy mi a XIX-ik század értelmében tudományos theologok akarnának lenni, de nem vagyunk. Mert ime a racionalisták által használt alkalmazkodási bibliaértelmezési modort követjük, de nem hasonló eredménnyel.

Csak hogy, a mily bizonyos az, hogy a mi álláspontunkat és az általunk felmutatott hittételeket, teljességgel nem ismernék el a racionalisták sajátaiuk: épen oly bizonyos az is, hogy ugyanazok azt sem ismernék el, hogy mi az általuk követett Semlerféle alkalmazkodási elv követői vagyunk.

Ha B. ur hitte is azt, hogy lapjának olvasói elhiszik rólunk a mit ő ránk fog: én magáról B. urról teljességgel nem tudom feltenni azt a nagy együgyűséget, hogy ő ne tudná azt, hogy mi, midőn a sz. irók alkalmazkodásáról szólunk, távolról sem vagyunk semminemű közösségben ama semleri racionalistai bibliamagyarázasi elmélettel.

Mert a) B. ur jól tudta azt, hogy nekünk a mi hittani álláspontunkhoz képest, teljességgel nincs szükségünk arra, hogy ama biblia magyarázasi mód r a v a s z fogásához folyamodjunk. b) B. urnak teljes világosságban előtte állottak egy másik cikkünk következő szavai: előre tudható, hogy a tökélyesbülő bibliai értelmezés sem fogja soha feladatának tartani a szentirók alkalmazkodása elméletének oly nagymérvű elfogadását, hogy azoknak minden hittartalmu tételeit illetőleg, melyek miatt a hit és a mai korbéli tudományos mivelttség nem hozható teljes összhangzásba, elismerje azt, hogy azok a szentiróknak a hibás kor-nézetekhez való alkalmazkodásából származtak. Mert különben az ily irányzatu értelmezésen nem a függetlenség és előrehaladás, hanem az alárendeltség és hanyatlás kinyomata látszanék.

E tételből t. i. teljes meggyőződést szerezhetett B. ur magának a felől, hogy mi ama semleri s racionalistai bibliamagyarázasi módnak nemcsak hivi nem vagyunk, sőt inkább mint hibást, egyenesen elítéljük azt.

De ha nem a Semlerféle alkalmazkodást értettük az alkalmazkodás szó alatt, mit értettünk hát?

Értettük a Jézus Krisztusnak és az apostoloknak, a tanítandó tárgyak megválasztására és az előadás

módjára nézve, a hallgatók felfogásbeli képessége mértékéhez alkalmazkodását. Értettük azoknak a körülményekhez abban nyilvánult alkalmazkodását, hogy az előttök közelebb felmerült események természetéből önként ajánlkozó kifejezésekkel éltek beszédökben,*) vagy a korukbeli szokásokról szólás közben, azokhoz alkalmazott alakban közölték örökérvényű tartalmu tételeiket.**)

Értettük az apostoloknak a korviszonyokhoz és szükségekhez abban nyilvánult magok alkalmazását, hogy ők a különböző hitkérdések közül, egyebeket mellőzve, csak azokról tárgyaltak, melyekről a felmerült körülmények és szükségekhez képest tárgyalniok kellett.***)

De vajjon azzal, hogy a racionalisták ama bibliamagyarázasi módját, mely a tudományosság úgy vélt követelménye feltevése folytán használtatott általok, elíteltük, magunktól elutasítottuk, nem azt eszközöltük-e, hogy nekünk a biblia isteni tekintélyéhez ragaszkodásunk mellett, a jelenkorbeli tudományos miveltséggel szemben, még több nehézséggel kell küzdenünk?

De kérdem, vajjon úgy áll-e a dolog, hogy a ki a biblia isteni tekintélyét elismeri, az e miatt kénytelen megtagadni azon sokoldalú előhaladásokat, melyeket az ember az újabb korban a tudományosság mezején tett? Teljességgel nem. Csak azt ne higyük, hogy a biblia az Isten lelkétől sugalmazva, s mintegy tételről tételre diktálva jött létre. Ismerjük el a biblia létrehozásában a szentiróknak emberi és saját alanyiségük szerinti munkásságát. Magát a szentirók Isten lelkétől vezetetését ne terjesztük tovább, mint a meddig szükséges volt az a vallásos erkölcsi képezés érdekében. Ehez képest ismerjük el a szentiróknak a korukbeli képezési tényezőktől függött, s annál fogva a szerint, mint a szentirat theopneüstiájára vonatkozó jegyzetemben fentebb érintém hibáztatott voltát.

Ha ezt elismertük: akkor az az ellenvetés, mely-

*) Például: Jézus miután az 5000 embert öt kenyérrel és két hallal jöltartotta, és a sokaság másnap felkeresvén őt megint valami hasonlót várt, beszélt annak a maga testéről, mint való-ságos ételről. Ugyancsak Jézus az urvacsorája szerzése alkalmával a megtört kenyéradása alkalmával így szólott: ez az én testem stb.

**) Ily alkalmazkodást s az alkalmazkodási alakban első tekintetre ideiglenes érvényűnek tetsző, de valósággal örökérvényű rendeletet látunk. Máté 5, 23. 24-ben.

***) Például a galáciabeli keresztyének közt kisebbített a Pál apostoli tekintélye, megtámadtatott azon ő tana, hogy hitből nem pedig a törvény cselekedetiből igazított meg az ember, s némelyektől a vitattatott, hogy Pál a körülményekhez képest ottan-ottan maga is hirdeti a körülmé-tés szükséges voltát. Azért Pál a galáciabeliekhez irt levelében csakis ezen tárgyakról értekezik. Így van a dolog, csak hogy más szükséghez képest más tartalommal, más apostoli leveleket ille-tőleg is. Azért hívjuk azokat alkalmi iratoknak.

lyel oly sokszor kell találkoznunk, tudniillik, hogy mi, kik a biblia isteni tekintélyét elismerjük, ellentétben állunk korunk tudományos mlveltségével, óriásból azonnal törpévé süllyed ellenünkben. El azonban csakugyan nem enyészik egészen. Még folyvást kell némi nehézséggel küzdenünk. Minthogy tudniillik azon nagyszerű események, melyekben Isten magát kijelentette az emberiségnek, melyeknek szemlélése folytán a szentírók az Isten lelkének az ő lelkeikre tisztítólag és erősítőleg hatott befolyásánál fogva, az Istennek tisztultabb és emelkedettebb ismeretére jutottak el, mint a minőre az emberi ész magára hagyva eljuthatna, természetfeletti események, csodák: azért az ilyenekre ujjal mutatván a modern világnézet hive, tagadja ezeknek megtörtént voltát, köztök az olyanokét is, melyek egyenesen hitünk főtárgyait képezik, s annál fogva azt sem ismeri el, hogy a szentírók lelkei az Isten lelke befolyása alatt állottak volna, azon állítólagos okból, hogy csoda nem történhetik. — Én elismerem, hogy a bibliában előadott események meg vagy meg nem történte felől itélni a történelmi nyomozódás feladata. De magára a szóbanforgó alapkérdésre nézve úgy vagyok meggyőződve, hogy valameddig áll az, hogy az ember saját szabadakarata használatában oly cselekedeteket vihet végbe, melyek nem következnek a természeti erők gépies munkálkodása törvényeiből: mind az ideig megdöntetlen marad az a felvétel, hogy igenis lehet ségek a csodák. Hogy pedig csakugyan történtek ilyenek: arranézve élőbizonyosságul áll előttünk egyházunk ősi régi élete, melynek első napjaiban számosan, százak és ezerek, éltek olyanok, kik mint szemtanúk tanuskodhattak oly nagyszerű események, csodák történetéről, a minők az evangéliomban feljegyezve vannak. Még a negyedik evangélista azt mondja magáról a testté lett igére vonatkozva: „láttuk az ő dicsőségét, úgy mint az atya egyetlenegy szülöttének dicsőségét, ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal. (Ján. 1, 14.) Ugyan ő közönséges első levele kezdetén úgy szól magáról, mint szem és fül tanuról, ki saját érzéki tapasztalata nyomán tudta azokat, a miket hirdetett. És bárha az újabb korbéli történelmi itészi nyomozódások alapján el kell is állanunk attól a felvételtől, hogy a mi csak az evangéliomban fel van jegyezve, mind az meg, és épen úgy történt, a mint ott fel van jegyezve: de annyi bizonyos előttem, hogy ha az újszövetségi történelmi előadások lapjait oly „tabularasak“-ká tenni, melyeket önkénykedő tetszéssel mi magunk irhassunk be, és a ker. egyház létre miként jöttének problémáját a helyett, hogy megoldanók önkényesen ketté vágni nem akarjuk: kénytelen az ember elismerni, hogy csodák csakugyan történtek, megtörténtek a váltás g t é n y e k c s o d á i, maga Jézus Krisztus is tett csodákat.

Ezek nyomán tehát, a bibliában előadott csoda események megtörténte ellenében, azt a felvételt, hogy csodák nem történhetnek, érvnek egyáltalában nem ismerhetjük el.

Ugy vagyok meggyőződve, hogy ezek folytán jogosan állíthatom, hogy Ballagi ur ki „detorquendo dixit falsa,“ nem tudta ellenünk bizonyítani azt, amit akart. De önmagára nézve teljesen bizonyította ő azt, hogy ő megint az a Ballagi, ki már 1871-ben is hajlandó volt gunyolni egy házuuk tanát, s hogy őt, mint a ki a biblia isteni tekintélyét el nem ismeri, és sz vallást akar, ahhoz a mi reformált ker. egyházunkhoz, mely a bibliát isteni tekintélyűnek és hite kánonának ismeri el, melytől ő már 1871-ben is menekülni kívánt volna, vallási irányzatát tekintve teljességgel nem tartozik.

Ezeket irtam a B. ur egy nyiltlevele ellenében. Mert az ebben ellenünk elkövetett igazságtalan eljárást nem lehetett visszautasítás nélkül hagynom. De megvallom, hogy a mit az 1. alatti nyiltlevél szerzője ellen irtam, az nem illik mindenben az ugyancsak B. neve alatti 3-dik nyiltlevél szerzőjére. Mert az első nyiltlevelet irt Ballagi és a harmadik nyiltlevelet irt Ballagi nem egy s ugyanazon személy. A harmadik nyiltlevél szerzőjében a kicserélt Ballagi áll előttünk.

Debreczen, 1875. év márcz.

M e n y h á r t J á n o s,
hittanár.

A protestáns jogtanintézetek fontossága Magyarországon.

II.

De továbbá a prot. egyház szabadságának védelmezése ugyanakkor és egyszersmind ezáltal az alkotmányos szabadság védelmezése ül is tekintethetik.

A szabadság ugyanis általában tekintve hasonló a testben szétágazó és kerengő vérhez, mely a sziv két ürében összegyül, és onnan ismét szétterjed az egész testre; mi által az élet fentartása eszközöltetik. Ha a szivben az egyik ür megsértetik és a vér járása és működése megrontatik, a másik ür is szenved, és benne a vér járása hasonlóképp meg van zavarva.

A nemzet szivében ezen két ür, mikben az egészre szétáradó vér összegyül s belőle szétágazik az alkotmányos szabadság, és a prot. egyház s általában a vallás szabadsága. A történelem ellenmondhatatlanul tanúsítja, hogy a mely országban az egyház szabadsága megdöntetett, ottan az alkotmányos szabadság sirja is nemsokára megnyilt, s viszont a hol az alkotmányos szabadság kiirtatott, az egyház szabadsága ellen is azonnal fel emeltetett a halálos csapást mérő kard. Ezért a kik a prot. egyház s általában a vallás szabadságát védik, egyszersmind az alkotmányos szabadságért is küzdenek, s hasonlóul az alkotmány hősei egyszersmind az egyház szabadságának is bajnokai.

Bizonynyal a prot. egyház szabadsága s az alkotmányos szabadság méltán hasonlítható a test két karjához, ha mindkét kar szabad és védelem képes, a nemzet élete erős megtámadtások közepette is biztosítottnak tartható; mert a valás nemcsak megszenteli, de győzhetlenné is teszi a kardot a harcosok kezében, mint ez a Cromwel harcólóiról iratik a történelemben, hogy t. i. szigorú erkölcsiség és isteni félelem által győzhetlenné lettek; -- nem volt -- ugymond a történetíró, ellenség az akkori időben, mely előttük megállhatott volna, és bármely

mely nagy ellenerő lépett fel ellenök, sokszor talán háromszorta nagyobb sereg, mégis soha nem vesztettek, s az ütközetet megnyerték. (Macaulay history of England 1. k.)

Az alkotmányos és prot. egyház szabadság ezen összekötéséről nyilván tanubizonyoságot teszen azon körülmény, hogy kezdettől fogva az országos küzdelmek folyamán, a prot. egyház szabadságáért harczoló prot. követek soraiban mindég ott álltak az alkotmányos szabadság férfiai; a prot. férfakkal küzdöttek az ország gyűléseken, egy Beöthy Ödön, egy Klauzál Gábor, egy Deák Ferencz s többek. Ezt bizonyítja azon tény, hogy a bécsi békekötést kivivott prot. felek, miután a prot. vallás szabadsága megállapíttatván, s szerződésileg biztosíttatván, hűséget kötelezték Rudolf császárnak és királynak és utódainak, és kötelezték magukat, hogy soha ellene felkelni nem fognak, más népekkel nem fognak szövethetkezni — mindenütt beigtatták ezen feltételt „az ország jogai és szabadságai mindég épségben megmaradván“ (salvis semper juribus et libertatibus regni permanentibus), s ezen feltételt annak nagyobb ereje s biztosítása végett több helyen a békekötés pontjai közé ismételve befoglalták (bécsi béke 15 p. 21. 27. §.) Bizonyítja az, hogy 1833-ban az országgyűlés alsó tábláján r. kath. férfi a rendíthetlen szabadság bajnok Beöthy Ödön tette az 1791: 26. t. cikket érdeklő sérelmek orvoslása végett indítványt (az akkori törvényhozási rend kívánata szerint megyéje utasításából). Továbbá ki előtt ne volna emlékezetben még a mostani élők közül az 1860. Debreczenben tartott nevezetes ev. ref. egyházkerületi gyűlés lefolyása, melyben az összes tiszántuli egyházkerület ev. ref. népessége által, az egyház szabadság fentartása vagy feladása felett vala határozatot hozandó. A korlátlan hatalom eltiltá a gyűlést, s megtartás esetére fegyveres erő alkalmazásával fenyegetődött és a gyűlés fegyveres meggátlása végett az előkészületeket meg is tette. Az egyházkerületi gyűlés kimondotta, hogy történjék bármi az összes ev. ref. tagokkal együtt a gyűlést megtartandja, minthogy — ugymond — az összes prot. tagok érdeke forog fen, tehát határozzon az ügyben, kívánja e vallása s egyháza szabadságát is fentartani, vagy nem.

A felhívott egyházkerületi ref. nép mintegy 800,000 lélek, mint egy ember kelt fel és ezereknként ment a gyűlés napján, s az azt megelőző napokon a gyűlés tartása helyére, de minden fegyver és védelem nélkül, egyedül az erkölcsi hatalom fegyverével — hogy védelemre készen legyen a székváros 50 ezernyi népével együtt, mely első sorban elfoglalá már a város egyik főhelyén levő ref. templomot, melyben a gyűlés tartandó vala, és a körültre lévő tért; nem engedve másnak a dicsőséget, hogy elsősorban küzdhessen vallása szabadságáért.

Azonban eljöttek az ország minden részeiből a legtávolabról is, prot. és nem prot. alkotmányos hazafiak, hasonlóul egyedül erkölcsi fegyverrel, hogy a sok ezernyi ev. ref. néppel együtt a prot. egyház szabadságát s általa a nemzeti szabadság roskadozó házának, melynek egyik részén az azt emelő oszlopzatok már ledőlve romjaikba heverték, a másik részén megrohanva levő, de még fennálló oszlopát megvédeni s valamikép, ha Isten segítne, magát a házat végromlástól megóvni segítsek.

A gyűlésre összejött nép a templomban előbb imádkozott, majd a templomot körülvevő nagysokasággal együtt, földet és léget megrázó hangon elmondá Isten színe előtt, hogy kész mindenáron élete s vérével védeni vallása s egyháza szabadságát. E példa világos bizonyosága annak, miszerint a házának minden fia, különbség nélkül megmutatta, érezte és érezi, hogy az alkotmányos szabadság és a prot. egyház vallás szabadsága, szoros kap-

csoiatban állanak egymással, mindkettő együtt áll fen, mindkettő együtt bukik el.

Még egy körülményt megemlékezés nélkül mellőznünk nem lehet. Ha megtörténnék, mitől Isten a magyart s vele együtt minden nemzetet óvjon meg, de megtörténhetik, mert mint mondatni szokott a történet ismétlődik, — ha vészes napok nehezülnek a magyar nemzetre, s a korlátlan hatalom kérésselhetlenül ledönti az alkotmány erődeit s az üldözött nemzeti szabadság nem talál menhelyre sehoh: vajjon nem a prot. egyház-e azon végvár, mely az üldözött menekvőnek menhelyet ad? Nem a prot. egyház-e azon hű anya, mely keblére rejti a szabadság szent ereklyéit, intézményeit, hogy azokat, ha Isten kedvezőbb időt érni engedend, a véstől hányatott nemzetnek visszaadja, miként egykor az égő Ilion romjai közül menekvő népvezér, keblébe rejtve vivé földön, tengereken keresztül ósatyjai vallásos tiszteletének szent tárgyait, hogy azokat egykor, ha Isten jobb földre vezérlendi őket, a szenvedő és üldözött népnek birtokába vissza bocsássa. Ezen végvár, ezen menhely, bár ellenséggel vétetik is körül, de népe Istenbe, saját jogaiba, s erélyességébe bizva, minden vészek között megvédi a szent intézményeket, mint ezt a történelem tanúsága szerint az erős Isten segélyével és saját erejével eddigelé is tette.

Ily időkben vajjon nem megbecsülhetlen kincs-e magára a prot. egyházra nézve, hogy saját jogi tanintézetében a saját állami létét, szabadságát biztosító jogintézmények, törvények és jogelvek, hű értelmökben, igaz mivoltokban fentartatnak, élnek, terjesztetnek? — nem megbecsülhetlen kincs-e reá nézve, hogy oly időkben, midőn az alkotmányos polgári szabadságnak semmi emlékei és jelei nem léteznek többé, saját vallása szabadságának törvényei s jogintézményei iránt, a nemzedék lelkében hűség és bizalom tartatik ébren, élesztetik, terjesztetik?

De vajjon nem megbecsülhetlen kincs-e magára a nemzetre, a nemzet alkotmányos szabadságára nézve, hogy oly időben, midőn az állam jogintézetében az erő és hatalom által a szabad szó eltiltatik, — és a szabadeszmék számüzetnek, a prot. egyház önfentartása szent és semmi földi hatalom által el nem vehető jogánál fogva, a saját állami létét, szabadságát, önállóságát biztosító államjogi intézményeket, törvényeket és jogelveket, mik a lélek szabadsága s a társadalmi önkormányzat alkotmányos elvein alapulnak, a jövő nemzedék lelkébe bevésni, azok iránt hűséget ébreszteni, szent és mulaszthatlan kötelességének tartja és teszi? Vajjon veszt-e ezzel a nemzet s az alkotmányos szabadság, avagy nyer?

(Vége következik.)

Kallós Lajos.

I R O D A L O M.

(Könyvismertetés.)

„Az egyházakat s belhivatalnokokat, legközvetlenebbül érdeklő országos törvények, kormányrendeletek, egyházkerületi rendszabályok és intézkedések **Kivonatos gyűjteménye**. A tiszántuli ref. egyházkerület megbízásából, összeszerkesztette Tóth Sámuel debreczeni hittanár és egyházkerületi főjegyző. Ára 1 forint. Debreczenben nyomatott a város könyvnyomdájában. 8 r. 211 l. 1875.“

Ezen nagy gonddal s fáradsággal szerkesztett mű 6 részre

van osztva, s mindenik rész számos igen érdekes pontokat tartalmaz. Hogy e mű becséről s gyakorlati nagy hasznáról az olvasók körülményesebben megismerkedjenek annak tartalmát lehető rövidséggel közlendem.

I. Rész. A vallásügyeket általában s legközvetlenebbül szabályozó sarkalatos országos törvények, u. m. az 179¹/₁-ki XXVI. t. cz. 1844-ki III. t. cz. az 1848-ki XX. t. cz.; az 1868-ki IX. XLIII. LIII. t. cz. 1867. XVII. t. cz.

II. Rész. Egyházszervezetre s igazgatásra vonatkozó rendszabályok. 1. Egyes egyházakat különösebben érdeklők. 2. Egyházi vagyon. 3. Díjlevelek tárgyában. 4. Belhivatalnokok ellen felmerült peres ügyekben eljárás. 5. Választásoknál eljárás. 6. Takarékmagtárak. 7. Egyházmegyei gyűlések. 8. Kánonszerű egyház látogatás. 9. Felebbezett ügyek. 10. Kormányrendeletek irányában általános szabály. 11. Egyházközségi gyűlések. 12. Egyetemes értekezlet. 13. Esküformák. 14. Lelkész képességi vizsga. 15. Segéd és időközi lelkészek alkalmazása. 16. Lelkész választási szabályok. 17. Lelkész felavatási ünnepély. 18. A Püspöknek hivatalba igtatása. 19. Lelkészi szolgálatok díjazása. 20. Csonka és kegyeleti év. 21. Katonák körüli lelkészi szolgálat. 22. Templom. 23. Sákramentumok tárgyában. 24. Adakozások és segélykérések tárgyában. 25. Missió ügy. 26. Magyar ref. segélyegylet. 27. Temetkezés. 28. Tüzkármentesítési ügy. 29. Egyházközségi hivatalok és tisztviselők.

III. Rész. A tanügyet szabályozó intézkedések. 1. Az 1868. évi XXXVIII. t. cz. 2. A tiszántuli egyházkerület álláspontja a népiskolai törvényvel szemben. 3. Egyházkerületi utasítás a népiskolai ügyben. 4. Megyei iskolatanácsok választása. Tanfelügyelő stb. stb. 5. Tanítókra s tanítóságra legközvetlenebbül vonatkozó rendszabályok stb. stb. 6. Miniszteri szabályrendelet a tanintézetek tisztántartása tárgyában. 7. Miniszteri rendelet a ragályos nyavalyák tárgyában. 8. Az új méter rendszer tanítása. 9. Magyar ref. egyház egyetemes tanügyi választmánya. 10. Gimnasiumok, érettségi vizsgák. 11. Tanári értekezlet.

IV. Rész. A nyakönyvvezetést, védkötelezettségi s házassági ügyeket intéző rendszabályok. 1. Nyakönyvvezetésre s kiadványokra vonatkozó általános szabályok. 2. Az 1868. XL. t. cz. 3. Tanítóképezdei növendékek hadkötelezettsége. 4. Lelkipásztori pályára készülő s arra lépett egyének hadkötelezettségi ügye. 5. Önkéntes tanulók ügye. 6. Hadkötelezettségben vagy már tényleges szolgálatban álló egyének irányában az anyakönyvvezetők eljárása. 7. Az első korosztálybeli hadkötelezettek összeírása. 8. Családi izek vagy értesítők 9. Védkötelezettség alatt állók, honvédek nősülése, a korosztály magyarázata. 10. Államnyugdíj élvezők irányában eljárás. 11. A házassági ügyekről általában. 12. Tiltott fokozatu ügyekben eljárás. 13. Házassági fölmentvények díja. 14. Vegyes házassági váló perek.

V. Rész. Vegyes tartalmú szabályzatok és intézkedések betűsorozatos rendben. — 1. Adóügy. 2. Államsegély. 3. Arányosítás vagy tagosítás. 4. Gyűjtemények és könyvtárak. 5. Himlő oltás. 6. Irodalmi termékek. 7. Országgyűlési képviselők választása. 8. Kolera, járványkór. 9. Kölcsönzési szabályok az egyházkerületi és főiskolai pénztárból. 10. Lelkészi értekezletek. 11. Hivatalos levelezések, postadíjmentesség. 12. Mélius Péter emléke. 13. Magyar királyi mérnöki hivatal. 14. Nazarénusok. 15. A nemzetiségi egyenjogúság.

16. Nők teljes korusága. 17. Országos statistika ügye. 18. Szegénységi bizonyítvány. 19. Polgári törvénykezési perrendtartás. Házassági peres kérdések stb. stb.

VI. Rész. A debreczeni főiskolára vonatkozó intézkedések. 1. a debreczeni főiskola különböző intézetei. 2. A főiskolai tanárokat és tanulókat illető intézkedések. 3. Tanító képezde. 4. Tanárok nyug és gyámintézetének alapszabályai. 5. Tandíj fizetés, 6. Szünidők a főiskolában. 7. Jogakadémiai tantárgyak magánosan végezhetőségének szabályai. 8. A főiskolai anyakönyvtár. 9. A főiskolai gazdasági választmány.

I. Függelék. Alapítványok. 1. Oly alapítványok, melyeknek kamatai mint ösztön- és jutalomdíjak osztatnak ki, van ilyen összesen 57 alapítvány. 2. Oly alapítványok, melyeknek kamatai mint pályadíjak osztatnak ki a főiskolai tanulók közt. 3. Andaházi Szilágyi intézet. 4. Stipendium Bernardinum. 5. Nagy József alapítvány. 6. Szikszai Gál alapítvány. 7. Balog P. alap. 8. Edinburgi alap. II. Függelék. Hadkötelezettek összeírásának mintája. Családi értesítők mintája. III. Függelék. A fokozatos bélyegilletéki táblázatok. IV. Függelék. Tanárok fizetése a debreczeni főiskolában.

E tartalomkivonat is elég világosan mutatja, a mű elővasása pedig közvetlen bizonyossággal fogja bárki előtt is igazolni, hogy annak szerkesztésénél a derék szerző mindazon kérdésekre gondos figyelemmel volt, amelyekre nézve főleg ezen egyházkerületi egyházaknak és belhivatalnokoknak biztos tájékozottsággal kell birniok. Különösen nagy becsü e gyűjtemény kezdő lelkészekre, kiknek ez — mondhatni — egy kis könyvtárt helyettesít; az ilyenekre nézve valóban házi tanácsadó leend az. De bár a tiszántuli ref. egyházkerület érdekeire való tekintet vezérelte szerzőt e mű szerkesztésében, mindazáltal méltán és nagy haszonnal foglalhat az helyet más ref. egyházkerületek lelkészeinek és egyházainak könyvtáraiban is. Én hiszem, hogy a lelkész urak kivált a tiszántuli egyházkerületben sietnek megszerezni e művet, melyet mint jeleztem már, részéről igen nagy becsünek tartok. A főtiszteletű egyházkerületet pedig melegen üdvözölöm a szerencsés gondolatért, miszerint annak szerkesztését elrendelte, a főjegyző urat nemkülönben a gyors, ügyes és szakavatott kivitelért, melylyel érdemei sorát ujjalag öregbítette.

J. I.

Megjelent:

A „Magyar prot. egyh. s isk. Figyelmező III-dik azaz márcziusi füzeté Debreczenben 117—164 ll. Szerkeszti és kiadja Révész Imre. Tartalma: Gondolat töredékek és néhány vonás a magyarországi modern theologiai irányról, Zsigmond Sándor. — Baur és a tübingai iskola, Márk Ferencz. — Egyháztörténelmi tárcza. — Eredeti levelezés Nagy Lajostól. — Egyházi Krónika Németország, Franciaország, Helvétzia, Róma, Oroszország egyház ügyeiről. Végül könyvészet. — Ajánljuk e füzetet is s az egész egy nyomon járó és határozott szilárd elvű folyóiratot az evangyéliomi egyházak s olvasók figyelmébe.

S Z E M L E.

a) Belföld.

Nógrádi egyházmegye.

A nógrádi ág. hitv. ev. esperesség B.-Gyarmaton, 1874. évi december 16-kán, nagyságos Veres Pál kir. tanácsos, esperességi felügyelő és előbb nagytiszteletű Pe-

kár Lajos, utóbb nagytt. Wladár János főesperes urak ikerelnöklete alatt rendkívüli közgyűlést tartott. Közérdekű tárgyaiból kiemeljük a jegyzőkönyv alapján, következőket:

Főesperes ur buzgó imája után, esp. felügyelő ur szívélyesen megköszöni azon bizalmat, melylyel őt az esperesség ismét megválasztá felügyelőjeül.

Nt. Pekár Lajos érdemült főesperes ur meghatott szavakban bucsut vesz az esp. közgyűléstől és világi elnöktársától, fölhívja a megválasztott új főesperest, nt. Wladár János urat, esküjének letételére s az elnöki szék elfoglalására, mire az új főesperes ur esküjét leteszi, átveszi a főesperesi hivatal pecsétnyomóját s némely okmányokat, s elnöki székét lelkes éljenzések közt elfoglalván, — székfoglaló beszédét tartá, melyben: midőn egyházunk külelleneire figyelmessé teszi s óvatos eljárásra inti kivált azokat, kik hivatvák egyházunk üdvét előmozdítani s minden támadástól megvédni; áttér a sajtó épéskedéseire s egyesek tulkapásai miatt egyházunkat hazafiatlansággal vádoló kifakadásaira, örömmel jegyzi meg, hogy e vádak a nógrádi ev. esperességre nem vonatkoznak, hol minden lelkész tanító s egyháztág a leghűbb hazafiúi szeretet szellemétől van áthatva, s hogy e jó hirneven csorba továbbra se ejtessék, első rendű kötelességei közé kívánja helyezni, hazafiúi tiszta érületünk épségben tartása fölött továbbra is örködni.

Figyelmezteti a lelkészi s tanítói kart egymást tisztelő békés egyetértésre, az egyszer mindenkorra letett szent eskü hű megtartására, s így a szentírásón kívül a symbolikus könyvekben irányul szolgáló hitélet követésére.

Vége az egyháziak s világiak közti hű ragaszkodás, s az egyház felvirágoztatása egyik nélkülözhetlen feltételül jelzi nemcsak a jogok gyakorlását, de a kötelességek teljesítésének is testvéries megosztását, mint alapelvet állítja föl, hogy az ev. egyházban első rendben kötelező mindenkire a terhek közös viselése s csak azután kezdődik s mindenkinek szabadságában áll az önkényes adakozás szép erényének gyakorlása, de privilegium nincsen. Elnöktársra az esp. felügyelő ur támogatását kéréve, magát az esperesség kegyeibe ajánlja.

A működő esp. szavazatbontó bizottság jegyzőkönyvei szerint a nógrádmegyei ág. hitv. ev. esperesség tisztikara legközelebbi választások alkalmával, következőleg alakult meg:

1. Esp. felügyelőül 40 szavazattal: Veres Pál kir. tanácsos.

2. Főesperesül 27 szavazattal: Wladár János sámsonházi lelkész.

3. Alesperesül 28 szavazattal: Bartholomeidesz Gyula kálnó-garábi lelkész.

4. Pénztárnokul 35 szavazattal: Wladár Viktor szügyi lelkész.

5. Főjegyzőül: Svehla János uhorszakai lelkész.

6. Jegyzőkül: Putz Lajos surányi lelkész 26 szavazattal és 25 szavazattal Molitórisz János turopoljai lelkész urak választattak meg.

Hét körlelkészi hivatalra hét lelkész választatott.

Mikola Endre losonczy tanító ur, esperességi tanítói özvegy árva intézeti pénztárnoknak választatván, midőn előbb e pénztár okmányait leltár mellett és 99 frt 64 kr készpénzt által vett: feleskettetett s megéljeneztetett.

Főtiszt. Dr. Székács József érdemült bányakerületi superintendens ur, mint néhai Fabó András agárdi lelkész ur hagyatéki örököse, ennek f. évi 246 frt és 58 krnyi, Gaal Mihály jelenlegi lelkész ur által fizetendő papi jövedelmét oly célra

adományozza, minőt az agárdi egyház kitűz; — ez f. évi szept. 13-án tartott helybeli egyházi közgyűlésében, ez ügyben úgy határozott, hogy ezen összegnek, mint „Székácsféle“ alapítványnak a kamatai, „egy az ev. népiskolával összekötött népkönyvtár“ alapítására és főtartására fordittassanak, úgy az esperesség, mint az alapító utólagos jóváhagyása reményében: jelen esp. közgyűlés midőn az agárdi anyagyülekezet ezen határozatát, a maga részéről megerősíti, hálás köszönetet szavaz a kegyes alapító érdemült főpásztornak.

Jelentést tesz nt. Simkó Gusztáv érdemült alesperes ur, hogy ugyancsak főtiszt. Dr. Székács József ur, mint néhai Fabó András agárdi volt lelkész ur hagyatéki örököse, ennek a hivenél hátrálékban kint levő papi követeléseit, az agárdi anyagyülekezet pénztárának adományozta.

Kaszner Ede losonczy s. lelkész ur számára, mint ki egyúttal az ottani állami tanítóképezdében és állami gimnásiumban a vallástant tanítja: az esp. iskolai pénztárból évenkénti 250 frtot főesperes ur által utalványoztatott.

A máramaros-ugocsai segélyzési új tervhez.

Szerkesztő ur! Lapja 12-dik számához csatolt mellékletében „Lelkész és tanító segélyzési új terv“ czimen, volt szerencsém egy tervjavaslatot olvasni, nem hagyhattam azt figyelem nélkül, s azt hiszem, hogy ezen tervezethez való hozzá szólásom által, mint protestáns egyén és veterán biztosító, használatot teszek a szőnyegen levő fontos ügynek.

Ezen segélyzési tervnek sarkpontja ez: hogy a „Haza“ vagy más szilárd alapu életbiztosító banknál biztosítottak egy egyén 30.000 forint összegig, azon feltétel alatt, hogy az illető életbiztosító társaság a 30.000 forint biztosított összeget, mint költsön pénzt, kellő biztosíték mellett, mindjárt a biztosítás megkötése s életbeléptetésekor adja ki 7% évi kamattal fizetés mellett.

Ez mindenesetre kétség nélkül nagyon szép és előnyös dolog lenne, csak hogy ilyen életbiztosító bankot sem Magyarországon sem Európában nem találhatunk sehol. Igaz ugyan, hogy az életbiztosító bankoknak, így a „Haza“-nak is kötelessége, az alapszabályzatok szerint, biztosított egyéneinek kölcsönt adni, de nem azon arányban, mint ezen új tervzetben említve van. Az életbiztosító bankok szoktak kölcsönt adni, de csak azon feltételek alapján, melyek alapszabályzataikban s kötvény feltételeikben előírva vannak, melytől eltérniök nem lehet, de nem is volna czélszerű.

Ha például valamely biztosítási kötvény már 3 évig érvényben volt, s az ezért járó évi díjak a kellő időben pontosan fizetettek be, akkor kölcsönként kiadja akármelyik is, a már befizetett 3 évi díjnak $\frac{1}{3}$ -mad részét, de nem a biztosított összeg $\frac{1}{3}$ -dát, annyival inkább nem adhatja ki tehát az egész biztosított összeget még a három év lejártja után sem, nem hogy előtte.

De nem is teheti azt egyik életbiztosítóbank sem, mert hiszen ezeknek nem az a céljuk, mert a jelenlegi viszonyok között, a kölcsönt jogosan igénylők nagy száma folytán már ma is alig győzik ezek részére is a kölcsönt teljesíteni, mely pedig nem terjed tovább, a már általok befizetett díjak $\frac{1}{3}$ -dánál melyet nem 7%, hanem 10% kamattal fizetés mellett teljesít mindenik.

Ha például valamelyik életbiztosító banknál egy 30 éves egyént biztosítanak 30.000 forint erejéig, ezen összegből az azt

biztosító banknak, a legvérmesebb számítás mellett sem lehet 5000 forintnál többet, a maga saját számlájára megtartani 25,000 forintot pedig más rokon intézeteknél kell abból viszbiztosítania, melyből önként következik, hogy ezen 30,000 forint biztosítás, azon bankra nézve ugy tekinthető csak, mint 5000 forint értékű biztosítás, mert csak az ezen összeg iránt fizetendő díjak maradhatnak meg nála, míg a 25,000 forint után járó díjakat a mint bevette, azon módon ki is kell azt adnia azon intézeteknek, melyeknél a 25,000 forintot viszbiztosította.

Ezen ok miatt nem adhatja ki egyetlen életbiztosító bank sem előre a biztosított összeget, még kellő biztosíték mellett sem, az ily művelet teljesítésére a földhitel intézetek terjeszkednek ki.

A 30,000 forint kölcsönhöz tehát ezen az uton hozzá jutni teljes lehetetlenség, hanem igen is, megkapható ezen összeg, vagy a bécsi, vagy a Magyar földhitel intézettől a következő feltétel mellett törlesztésre: ha van az egyházmegyének egy vagy két tagban olyan birtoka, mely egészen teher mentes, mely után a tiszta jövedelemadó legelső számításával 600 forint. Ha pedig az egyes egyházak fekvőségei vétetnek fel a költsön alapjául — az épületeket ide nem értve, mert erre nem adnak kölcsönt, csak nagyvárosi bérházakra — ez esetben a kölcsön létesítése már nem czélszerű, sőt nem is eszközölhető könnyen, mert felette sok költségbe jőne az, mivel minden egyes egyház fekvőségeire külön-külön bekellene táblázni a 30,000 forintot, ekkor pedig az ezért fizetendő bélyeg és kincstári illeték igen nagy összeget tenne. Figyelembe veendő itt még az is, hogy a fentnevezett földhitelintézetek készpénz helyett záloglevelekkel fizetnek, melynek fogva a 30,000 forintból néhány ezer forint semmivé lenne.

Debreczen, 1875. márcz. 20.

T.

Zelenka Dániel (gyászrajz, nekrológ).

A nógrádi egyházmegyét érzékeny csapás érte. Nagytiszteletű Kutnai Zelenka Dániel nógrád érdemült főesperese vanyarczi lelkész szélhűdés következtében f. hó 13-kán életének 63 ik évében bevégezte páratlan tevékenységű: Krisztus urunk hű vitézéeként, mindenfelé áldást terjesztő pályafutását.

Zelenka Dániel született 1812-dik évben jan. 23-kán Csomádon Pestmegyében. Atyja Zelenka Pál csomádi ev. lelkész, anyja Zeber Anna nem nevelhették fel a kis Dánielt, mert ő már három éves korában árvaságra jutott: s csak isteni gondviselésnek köszönhető, hogy a kised, — testvérbátyja akkor már teszéri lelkész által gondosan felneveltetett, elvégezvén a gymnasiumot Selmeczen, s a papi pályára szánva magát a theológiát Pozsonyban és Bécsben. Bevégezvén tanulmányait segédlelkészül Losoncra választott, hol egyuttal az algymnasiumban mint tanár sikerrel működött. A losonci templomba, mint felső Nógrád központjába bejáró vidékiek, hallván a fiatal segédlelkész lelkes szónoklatait, csakhamar megválasztotta őt a csehbrézói gyülekezet rendes lelkészeül, — és lett igénypör személyének birhatása felett. A losonci egyház s kivált a lelkész sehogy sem akarta elbocsátani a hivatalában páratlan buzgalmu káplánt s vasszorgalmu tanárt; de a csehbrézói kurator sem engedett; s tény az hogy midőn Frecska losonci lelkész, a gyülekezte megválasztott papját követelő brézói kurator ügyét azzal akarta megnehezíteni, hogy a káplán felszentelési költségeit visszatéríteni követele — a kurator minden zavar nélkül „dereka övébe“ (felvidéki tót viselet) nyult s csengő ezüst hu-

szasokban megkét szerezve fizette le a kedvencz pap váltásdíját azt mondva a főnöknek „és ha kétszer vagy háromszor annyit kíván is Tisztelendő Atyám azt is lefizetem, de papunkat visszuk,“ és el is vitték azonnal.

Zelenka Cseh-Brézón rövidideig de áldásosan működött s különösen ápolta istenfélő népe vallásos buzgalmát. Igy történetelt, hogy ugyancsak a fentemlített érdekes kurator egy reggeli könyörgés után az organista kántort, ki egy hosszabb egyházi éneknek a felét elhagyta volt, — a templom ajtajánál bevárva e szavakkal buzdítá kötelessége hű teljesítésére „ha kántor uram egész helyett fél éneket énekel; egy kila buza helyett mi is fél kila párbért fizetünk.“ Zelenka hivei papjoktól tanulták: 92 Zsoltár 2. 3. „Jó dolog az Urat tisztelni és a Te nevedet megénekelni óh felséges Isten, hirdetni a Te kegyelmedet minden reggel.“

Zelenkát családja iránti kötelességei Csehbrézóról a vanyarczi állomásra hamar elszólították. Vanyarcz nevezetes sőt páratlan egy gyülekezetünk kiváltkép azért, mert ott lakik az ev. egyház két öre Dessewfy Ottó és Veres Pál, s ez oka annak, hogy Zelenka Vanyarczon küzdelemteljes életpályája dacára igen boldognak érezte magát; mert ő volt azon ritka szerencsés papok egyike, ki megragadó példákkal bizonyíthatá be azt, hogy a valóban „nagy“ urak tündöklő fénykörét nem homályosítja sőt inkább élénkíti az, midőn a hivek seregével rendszeren elfoglalják helyöket az Ur templomában.

Vanyarcz volt Zelenka fáradhatlan és áldásos működésének Kanaán földje. A nógrádi papi és tanítói özvegyek és árvák örök hálára vannak lekötövezve vanyarczi pártfogójok iránt; mert midőn Zelenka az áldott emlékezetű Bánóczy Sámuel végrendelete végrehajtásával megbízott — addig nem nyugodott — de éjjel nappal dolgozott, fáradott, küzdött pörölt míg a végrendelet ama passusának értelme szerint „és ha azonfelül maradna, az is a szegény özvegy papnék és rektornék tőkájökhöz egyformán osztódjon el,“ — az özvegy árva pénztárt 12,364 forinttal oszt. ért. szaporította. Zelenkának köszönhető egyedül, hogy a végrendeletben kitett három ezer frt. helyett „maradt“ tizenharmadfél ezer.

A nógrádi ev. egyházmegye ezen lutheri erélyü emberét előbb főjegyzővé, utóbb három izben egyhangulag főesperesé választá; szigoruan igazságos és következetes vezérkedése alatt ezen országos „legnagyobb“ esperesség ügyei folytonosan rendben voltak.

Mig a nyilvános pályán így harcedzetten küzdött s az igaz ügy ellenségeit, a pharizeusokat, a hitetleneket nem csak ostromolta, de lefegyverezni is tudta, családi körében is a szigoru rendtartás jellemezte; s ha e szigor néha tulságba csapott kérdem lehetett volna-e máskép a körülményekhez mért szerény papi jövedelemből, népes családja anyagi helyzetét oly kedvezően rendezni s sok de szép tehetségű gyermekét oly kitünően gondos nevelésben részesíteni?

Az elhunynak végtiszteletét f. hó 15-kén Nt. Simko Gusztáv banki és Wladár Miksa sziráki lelkészek végezték. De az elhunyt még halála után sem akar szünni a hű sáfár jó munkáját folytatni. Károly nógrádi törvényszéki bíró, és Pál miskolci lelkész fiainak meghagyta, hogy hátrahagyott vagyonából a prot. országos árvaházra 100 frtot, a pozsonyi theologiai intézetnek pedig „Zelenka Dániel-féle alapítvány“ czim alatt első sorban a Zelenka családból származó theologus ifjak által élvezendő ösztöndíj alapra fizessenek le 500 frtot oszt. ért. mely szóbeli végrendeletnek, a derék apa

méltó fiai, mint biztosan értesültünk, eleget is fognak tenni. Legyen az elhunytak emlékezete áldott!

Kelt Szügyben 1875. évi márcz. 17-kén.

Wladár Viktor,

ev. lelkész s esperességi pénztárnok.

A tiszántuli ref. egyházkerület. E kerület közgyűlése f. év ápril hó 15. veendi kezdetét Debreczenben a megelőző két nap ápr. 13 és 14-én lelkész-képességi vizsgák fognak tartatni, utasítatván az illetők, hogy apr. 12. d. u. 4 órakor a püspöki hivatalnál jelentkezzenek; ápr. 14. d. u. 3 órakor, a közgyűlést megelőzőleg az egyh. ker. tanügyi bizottság tartja tanácskozását.

T Á R C Z A.

Szent lant.

I. Nagypéntek ünnepén.

1.

Elvégeztetett!
Letűnt az új hit fényes csillaga;
Öröm ünnepet
Űl a hitlenség győzelmes hada.
Ki másokat tudtál megtartani,
Keresztedről próbálj leszállani!
Tartsd meg magad most mindenekfelett
— Elvégeztetett!

Több század éve
S a gúny-kaczaj hallatszik még ma is,
Nincs még letéve,
Bár új a fegyver s csillog a paizs.
Keresztre fel mindent! — ha szent is az,
Mí e földön túl hitben lel vigaszt,
Az ész az ur, föld- ég- Isten felett!
— Elvégeztetett!

2.

Elvégeztetett!
A váltság műve befejezve van,
Egy új életet
Jelent e szó a kin fájdalomiban.
Te mondtad azt megváltó Krisztusunk,
S ha czéledért példád szerint futunk,
Megértjük a győzelmi éneket:
Elvégeztetett!

Ne sértse lelkünk
A gúny tövise, bármily mélyre hat,
Sebet ha vettünk,
Gyógyítsa azt a nyugodt öntudat!
S szenvedni is ha tudtunk Ó vele,
Buzgó imánk lesz nyugalmunk jele:
A tyám! kezedbe tészem lelkemet —
Elvégeztetett!

Sz. J.

II. Husvét ünnepén.

1.

Feltámadott az Ur bizonynyal,
Az ellenség legyőzetett,

Nincs itt a z Ur, így szól az angyal
A nyílt, üres, szent sir felett,
Hogy rothadásra jusson szentje
Nem engedi a jó A tyá,
Bár a halál homálya fedje,
Lesz e homálynak hajnala.

Rövid mulandó földi éltünk,
De a sir még nem véghatár,
Ha átaluszzuk siri éjünk,
Ránk szebb élet hazája vár.
Legyen bár e mulandó élet
Nyomorteljes, vigasztalan,
A tiszta szív szebb hont remélhet,
Hol a jónak jutalma van.

Győzelmednek dicső Királyunk!
Midőn ünnepet szentelünk,
Igaz hitel szívünkbe zárunk,
Jer — óh foglald el kebelünk!
Hadd légyen ekként a hit ur a
Megromlott, önhitt emberen,
S hadd légyen így a földön újra
A bűn felett szent győzelem!

2.

Kél a tavasz, a téli éjet
Ujító reggel váltja fel,
Halál felett győzött az élet —
A természet is ünnepel;
Halottaink csendes hazája:
Temetőkert zöldelj, virulj!
Hadd leljen a szív vigaszára
Zöld sirjaid virágirul!

Fátyolt borít a hű kebelre
Az elválás, fájdalom nagy,
Dicső királyunk győzedelme!
Te bús keblünk világa vagy:
Nem vész el a szív tiszta lángja
Sirunk sötét boruiban.
Szeretnek menny a hazája,
S ott lesz szívünk, hol kincse van!

Halottaink! szent béke fedje
Elhamvadó poraitok,
Bár könnyezünk — nincs elfeledve,
Hogy a sir éje nem titok,
Míg sirotok nyíló virágít
Omló könyeink öntözik:
Fájdalmunkban a hit világít,
Szívünk reményl s imádkozik:

Jó Istenünk! életnek Atyja!
Kegyelmeddel maradj velünk,
Hogy majd ha kél az élet napja,
Áldásira méltók legyünk,
Miként feltámadott Királyunk:
Éljen mi bennünk szelleme,
Új szívvel új életben járjunk,
Hogy örökké éljünk vele!

Sz. J.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó